

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Кафедра української філології та методики навчання фахових дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи та індивідуального навчально-дослідного
завдання для студентів з навчальної дисципліни
«Методика навчання української та зарубіжної літератури»
(бакалаври 3 курс спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова
і література))

Одеса – 2023

Хижняк І. А. Методичні рекомендації до самостійної роботи та індивідуального навчально-дослідного завдання для студентів з навчальної дисципліни «Методика навчання української та зарубіжної літератури» (бакалаври 3 курс спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література). Університет Ушинського, 2023. 52 с.

Рецензенти:

Буднік А. О. к.пед.н., доцент кафедри слов'янського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Чикур Л. Д. к.філол.н., доцент кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» протокол № 4 від 26 жовтня 2023 року

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Перелік тем для самостійного вивчення	6
Критерії оцінювання самостійної роботи студентів	10
Методичні поради щодо виконання самостійної роботи	11
Перелік тем індивідуального навчально-дослідного завдання	42
Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання	44
Вимоги до структури доповіді та мультимедійної презентації	45
Висновки	48
Рекомендована література	50

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета дисципліни «Методика викладання української та зарубіжної літератур» полягає в ознайомленні студентів з основними принципами та підходами до викладання української та зарубіжної літератур у навчальних закладах різних рівнів, виробленні професійних навичок та компетенцій, необхідних для успішної роботи вчителем літератури.

Завданням навчальної дисципліни «Методика навчання української та зарубіжної літератур» є теоретична та практична підготовка студентів щодо:

1. Вивчення основних понять літературознавства, літературних напрямків та методів аналізу літературних творів, що дозволить студентам краще розуміти процеси викладання та сприяти глибшому аналізу літературних творів.

2. Розвитку навичок планування, організації та проведення уроків літератури, урахування різних методів та підходів, адаптованих до різних типів учнів та особливостей навчального процесу.

3. Вивчення сучасних методів викладання, використання мультимедіа та інтерактивних засобів для залучення учнів до літературних творів та підвищення їх зацікавленості.

4. Сприяння розвитку креативності студентів, їх здатності створювати авторські уроки та методичні матеріали для навчання літературі.

5. Вивчення методів критичного аналізу та інтерпретації літературних творів, здатних розвивати критичне мислення учнів.

6. Ознайомлення студентів з творами українських та зарубіжних письменників різних епох, вивчення їхніх особливостей та впливу на світову літературу.

7. Розвитку навичок використання інтерактивних методів навчання, спрямованих на активну участь учнів та стимулювання їхньої пізнавальної активності.

За результатами навчання студенти повинні:

знати:

- зміст і структуру шкільного курсу літератури;
- зміст і структуру програм і підручників з літератури;
- основні етапи розвитку методики як науки;
- закономірності процесу навчання літератури та специфіку викладання літератури у школах різних типів;
- володіти методичною термінологією;
- визначати загальнодидактичні і специфічні принципи навчання літератури;
- психолого-педагогічні основи викладання літератури;
- основні типи уроків та особливості їх проведення;
- основні методи, форми, засоби вивчення літератури в школі.

уміти:

- зіставляти літературознавчу, психолого-педагогічну, дидактичну, комунікативну складові процесу викладання літератури з методичною складовою на теоретичному та практичному рівнях (розробляючи конспекти уроків з літератури);
- орієнтуватися у сучасних здобутках методики викладання літератури як науки;
- характеризувати шкільні програми та підручники з літератури;
- розрізняти вікові етапи засвоєння учнями літератури;
- послуговуватися різними видами завдань з літератури;
- давати визначення основних понять;
- правильно складати календарне планування;
- конструювати різні типи та форми уроків з літератури.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Змістовий модуль 1. Методика викладання літератури як наука

Тема 1. Основні етапи розвитку методики викладання української та зарубіжної літератур.

Завдання: Скласти бібліографію робіт одного з методистів ХІХ – ХХІ століть. Простежити еволюцію його поглядів на викладання літератури в школі. Що з досвіду можливо на ваш погляд використовувати в сучасній школі?

Тема 2. Методика викладання літератури як навчальна дисципліна. Література як навчальний предмет у сучасній школі.

Завдання: Проілюструйте власним прикладом втілення діалогічних основ викладання літератури.

Тема 3. Програми з літератури. Їх ефективність та специфіка. Зміст і структура шкільного курсу літератури.

Завдання: Зіставте програми з української літератури для основної/профільної шкіл та програми НУШ. Знайдіть принципову відмінність між ними?

Змістовий модуль 2. Психологія та методика викладання літератури.

Тема 4. Учитель-словесник і його професійні якості. Підготовка вчителя до уроку.

Завдання: Створіть інфографіку змін вимог до вчителя-словесника впродовж ХІХ-ХХІ століть.

Тема 5. Особливості сприймання учнями художньої літератури. Динаміка естетичного розвитку учнів засобами літератури і робота над художнім словом.

Завдання: Поясніть як ви розумієте «наївний реалізм» читача-школяра? Проілюструйте на прикладах як ця особливість виявляється у сприйнятті художнього тексту учнями.

Тема 6. Проблема літературного розвитку. Сприймання літературного твору як методична проблема. Основні етапи літературного розвитку школярів.

Завдання: Створіть інфографіку основних етапів літературної освіти у сучасній школі.

Тема 7. Спілкування на уроках літератури.

Завдання: Чи змінилися стилі спілкування вчителя та учнів в умовах дистанційного навчання? (відповіді аргументуйте та проілюструйте прикладами).

Тема 8. Завдання з літератури як спосіб керування навчальною діяльністю учнів.

Завдання: Розробіть низку тестових завдань щодо вивчення певної теми з літератури (клас і тема за вибором студента).

Тема 9. Планування та організація роботи словесника.

Завдання: Розробіть тематичне календарне планування з української чи зарубіжної літератур (клас за вибором студента).

Тема 10. Методичні об'єднання вчителів-словесників.

Завдання: Розробіть план роботи методичного об'єднання вчителів літератури у школі.

Змістовий модуль 3. Методи, форми, засоби вивчення літератури в школі

Тема 11. Методи викладання літератури в школі.

Завдання: Проаналізуйте і порівняйте класифікації методів навчання одного методиста XIX століття та одного методиста XX століття (створіть інфографіку або мультимедійну презентацію). Яка з них є, на вашу думку, найбільш придатною до сучасного викладання літератури?

Тема 12. Проблемність на уроках літератури. Шляхи створення проблемних ситуацій.

Завдання: Складіть низку проблемних питань до вивчення теми «І. Котляревський «Енеїда»».

Тема 13. Урок літератури. Специфіка, ефективність, мотиваційне забезпечення уроку літератури. Мовлення на уроках літератури.

Завдання: Поясніть у чому принципова різниця полілогу та діалогу як форми роботи на уроці літератури? Які потрібні умови для виникнення полілогічних стосунків між читачем та художнім текстом? Що необхідно зробити, які форми роботи культивувати, до якого теоретико- та історико-літературного матеріалу звертатися, щоб «позиція вчителя» була «рівнозначна іншим позиціям» і могла б викликати суперечку? Наведіть приклади.

Тема 14. Способи засвоєння літератури в школі. Проблема організації читання художнього твору. Види читання.

Завдання: Як ви розумієте думку про те, що «навчання виразному читанню – важливий шлях аналізу п'єси»? Як можна через «самостійно підготовлене учнями читання» перевірити розуміння ними характерів та ситуацій, відображених у п'єсі? Проілюструйте свою думку прикладами.

Тема 15. Структура уроку літератури. Проблема типології.

Завдання: Порівняйте класифікації типів уроків Б. Степанишина та одного з сучасних методистів (створіть інфографіку). Визначте спільне та відмінне.

Змістовий модуль 4. Види літературних занять

Тема 16. Усне і писемне мовлення учнів на уроках літератури.

Завдання: Поміркуйте, яким чином має бути організована робота класу на уроці з розвитку зв'язного мовлення, щоб «слова та поняття, що відповідають їм сприймалися паралельно»?

Тема 17. Особливості уроків позакласного читання.

Завдання: У чому полягають завдання позакласного читання? Наскільки і від чого залежить від нього шкільне навчання?

Тема 18. Особливості уроків літератури рідного краю.

Завдання: Розробіть систему уроків з літератури рідного краю для учнів 5 класу НУШ.

Тема 19. Вступні та підсумкові уроки з вивчення курсу літератури й окремих розділів.

Завдання: Розробіть таблиці використовуючи інфографіку для використання їх на вступних та підсумкових уроках з літератури.

Тема 20. Принципи вивчення біографії письменника.

Завдання: Напишіть конспект уроку вивчення біографії письменника (клас за вибором студента).

Тема 21. Міжпредметні зв'язки.

Завдання: Чи вірною є думка, що чим старші учні, тим менше вони потребують ілюстрацій до творів, що вивчаються, або використання ілюстрацій потребує іншого характеру використання?

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Вид роботи	Бали	Критерії
Самостійна робота	0 балів	Робота не виконана або є плагіатом
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Завдання: Скласти бібліографію робіт одного з методистів XIX – XXI століть. Простежити еволюцію його поглядів на викладання літератури в школі. Що з досвіду можливо на ваш погляд використовувати в сучасній школі?

При складанні бібліографії робіт одного з методистів XIX – XXI століть варто орієнтуватися на вимоги ДСТУ 2015 року (http://lib.znau.edu.ua/jirbis2/images/phocagallery/2017/Pryklady_DSTU_8302_2015.pdf). При оцінюванні виконання цього завдання враховується правильність оформлення бібліографії.

Друга частина завдання передбачає ознайомлення з декількома науковими працями обраного методиста. Зазначаємо назву джерела і далі тезами вписуємо основні думки автора. Теж саме виконуємо з наступним джерелом. Бажано, проаналізувати наукові розвідки з різних періодів життя науковця: одну – з раннього періоду, іншу – більш пізнього.

Також варто зацентувати увагу чи відбулися зміни у поглядах методиста на ті чи інші питання, або ні. Цьому варто присвятити окремий абзац-висновок.

Потрібно також розкрити актуальність розглянутих праць на сьогодні, чи можливо використовувати ті методи, завдання, вправи у сучасній шкільній практиці. Цьому також варто присвятити 1-2 абзаци.

Тема 2. Завдання: Проілюструйте власним прикладом втілення діалогічних основ викладання літератури.

При самостійному вивченні цієї теми варто звернути увагу на те, що діалогічні основи викладання літератури в школі відображають сучасний підхід до навчання, що ґрунтується на активній комунікації та співпраці між вчителем та учнями. Використання діалогічних методів сприяє

покращенню якісного рівня навчання, розвиває критичне мислення, творчість та пізнавальний інтерес учнів.

Зверніть увагу, що основними принципами діалогічного викладання літератури є:

- активна участь учнів: діалогічні методи передбачають залучення учнів до активної участі в процесі навчання, обговорення та аналізу літературних творів, їх інтерпретацію та власні творчі думки.

- взаємодія вчителя та учнів: викладання літератури на діалогічних засадах базується на партнерській взаємодії вчителя та учнів, розумінні та врахуванні індивідуальних особливостей учнів.

- розвиток критичного мислення: використання діалогічних методів сприяє формуванню учнів критичного мислення, здатності аналізувати, порівнювати та оцінювати літературні твори.

- розвиток комунікаційних навичок: Діалогічне викладання сприяє розвитку комунікативних навичок учнів, їх здатності аргументувати свою думку, слухати інших та ефективно спілкуватися.

- залучення до творчості: діалогічні методи сприяють створенню атмосфери відкритості та творчості, що спонукає учнів до самостійного пізнання літературних шедеврів та власних творчих експериментів.

- пошуковий характер навчання: Діалогічне викладання літератури підтримує пошуковий характер навчання, де учень самостійно досліджує тему, формулює свої висновки та знаходить власний шлях розуміння літературного тексту.

Застосування діалогічних методів викладання літератури робить уроки цікавішими та насиченими, сприяє глибшому розумінню літературних творів та підвищує мотивацію учнів до навчання. Вчителі, які застосовують діалогічний підхід, активно залучають учнів до літературного світу, стимулюють їхню творчість та розвивають важливі навички для життя.

Завдання з літератури на діалогічній основі спрямовані на створення відкритої та активної атмосфери на уроці, що спонукає учнів долучатися до обговорення та аналізу літературних творів. Ось декілька прикладів діалогічних завдань:

- груповий аналіз тексту: розділіть клас на групи та дайте кожній з них ділянку літературного тексту для аналізу. Попросіть групи обговорити та висловити свої думки про ключові теми, символи, персонажів, стиль письма тощо. Потім запросіть групи обмінятися своїми спостереженнями з класом.

- обговорення теми та ідеї твору: запропонуйте учням актуальну тему або ідею з літературного твору і попросіть їх утриматися від повідомлення власних думок на початку. Потім дозвольте учням обмінятися своїми думками та спостереженнями щодо теми та як та чому вона розглядається у творі.

- жива книга: попросіть учнів зіграти ролі різних персонажів з літературного твору. Поставте запитання щодо їхніх дій, рішень та мотивації. Учні мають відповідати на питання з позиції персонажа, що дозволяє їм краще зрозуміти внутрішній світ літературних героїв.

- круглий стіл: проведіть круглий стіл, на якому учні обговорюють актуальні проблеми, питання або конфлікти, що виникли у літературних творах. Запропонуйте їм презентувати різні точки зору та давати аргументи на підтримку своїх думок.

- вибір альтернативного розв'язання: попросіть учнів придумати альтернативний сценарій розвитку сюжету або вибору іншого рішення для літературного персонажа. Потім дайте їм змогу обговорити, як такі зміни могли б вплинути на хід подій та моральність історії.

Ці діалогічні завдання допомагають учням активно залучатися до вивчення літературних творів, стимулюють їхнє критичне мислення, аналітичні навички та розвивають їхню здатність донести свої думки та ідеї в письмовій та усній формі.

Зверніть увагу, що виконуючи це самостійне завдання, студент має зазначити: яке завдання на діалогічній основі він обрав, тему і потім детально розписати завдання.

Наприклад,

Тип завдання: *зазначаємо тип*

Тема: *назва теми*

Хід виконання завдання: *розписуємо, що і як мають робити учні; питання, на які будуть відповідати, які вправи виконуватимуть тощо.*

Тема 3. Завдання: Зіставте програми з української літератури для основної/профільної шкіл та програми НУШ. Знайдіть принципову відмінність між ними?

При самостійному виконанні завдання варто скористатися формою SWOT-аналізу, виокремити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози кожної програми. Потім опишіть спільне та відмінне між цими програмами.

Алгоритм, який допоможе вам провести таке порівняння:

Крок 1: Ознайомлення з програмами

Познайомтесь зі змістом обох програм. Прочитайте їх уважно, звертаючи увагу на основні розділи, теми, літературні твори, які досліджуються, та мету навчання.

Запишіть ключові пункти кожної програми, щоб мати чітке уявлення про те, що вони пропонують.

Крок 2: Визначення спільних елементів

Підкресліть або виділіть спільні елементи у двох програмах. Це можуть бути спільні літературні твори, теми або методи навчання.

Крок 3: Виявлення відмінностей

Виділіть або позначте відмінності між програмами. Зверніть увагу на те, які літературні твори пропонуються тільки в одній програмі, або які підходи до вивчення літератури є унікальними для кожної програми.

Крок 4: Оцінка підходів

Розгляньте переваги та недоліки кожної програми. Спробуйте зрозуміти, які підходи до викладання літератури більше відповідають вашим навчальним цілям та потребам учнів.

Крок 5: Порівняння зі стандартами

Перевірте, чи відповідають обидві програми академічним стандартам та вимогам навчальних закладів.

Крок 6: Робота з результатами

Зіставте зібрану інформацію та зробіть висновки про те, яка програма краще відповідає вашим потребам та сприяє досягненню навчальних цілей.

Виберіть програму, яка найбільше відповідає вашим потребам, та розробіть план для впровадження її у ваші уроки з літератури.

Пам'ятайте, що оцінка програми залежить від вашої власної специфіки навчання, потреб вашого класу та конкретних навчальних цілей, які ви хочете досягти. Важливо знайти програму, яка допоможе вам ефективно викладати літературу та залучати учнів до світу літературних шедеврів.

Тема 4. Завдання: Створіть інфографіку змін вимог до вчителя-словесника впродовж XIX-XXI століть.

При самостійній роботі над цими завданнями потрібно звернути увагу на те, що протягом XIX-XXI століть вимоги до вчителя-словесника претерпіли значні зміни, оскільки соціокультурний контекст, роль освіти та підходи до навчання еволюціонували з часом. Ось деякі ключові зміни, які відбувалися протягом цього періоду:

XIX століття:

Рост популярності і розвиток загальної освіти: У XIX столітті зростає потреба у широкому доступі до освіти, і, зокрема, літературної освіти. Вчителі-словесники стали грати більш важливу роль у формуванні літературних знань і навичок учнів.

Зміна підходів до навчання: У XIX столітті змінилися підходи до навчання, зокрема від пасивного вивчення текстів до активних методів навчання літературі.

XX століття:

Впровадження нових методів навчання: У XX столітті з'явилися нові методи навчання, такі як групова робота, проектна діяльність, інтерактивні уроки тощо, що стали популярними у викладанні літератури.

Зростання значення критичного мислення: Учителі-словесники почали акцентувати увагу на розвитку критичного мислення учнів, допомагаючи їм аналізувати та інтерпретувати літературні твори.

Технологічний прогрес: З виникненням технологічних новацій, таких як комп'ютери та Інтернет, учителі-словесники стали використовувати ці інструменти для покращення процесу навчання та дослідження літературних творів.

XXI століття:

Підвищення ролі мультимедіа: Використання мультимедіа, відео, аудіо та інтерактивних матеріалів стає невід'ємною частиною викладання літератури, що допомагає залучати та зацікавлювати учнів.

Розширення культурної і літературної грамотності: Зміни в суспільстві приводять до збільшення уваги до більш широкого спектру літературних творів, представництву різних культур та голосів.

Розвиток інтерактивного навчання: Викладання літератури набуває більш інтерактивного характеру, сприяючи залученню учнів до активного діалогу, обговорень та творчої діяльності.

Адаптація до сучасного світу: Учителі-словесники використовують літературні твори, які відображають сучасні проблеми та виклики сучасного світу, щоб залучити учнів та побудувати їхнє розуміння сучасної літератури.

Загалом, зміни вимог до вчителя-словесника відбувалися відповідно до змін в суспільстві, освітніх підходів та технологічних досягнень, що сприяло покращенню процесу навчання та розвитку культурної, літературної грамотності учнів.

Створення інфографіки - це процес, який дозволяє візуалізувати інформацію та дані за допомогою графічних елементів.

Алгоритм, який допоможе вам створити ефективну інфографіку:

Крок 1: Визначте ціль та аудиторію інфографіки.

Визначте, яку інформацію ви хочете передати через інфографіку і яку мету вона має виконувати. Виберіть тему, яка буде цікавою та корисною вашій аудиторії.

Крок 2: Зіберіть дані та інформацію.

Зберіть необхідні дані, факти та статистику, які ви хочете включити в інфографіку. Впевніться, що ці дані є достовірними та перевіреними.

Крок 3: Придумайте структуру та оформлення

Виберіть структуру та оформлення інфографіки. Розподіліть інформацію на частини, доберіть кольори, шрифти та графічні елементи, що підкреслять головні ідеї та зроблять інфографіку зрозумілою.

Крок 4: Створіть скетч (нарис, ескіз)

Намалюйте простий набросок інфографіки, щоб візуалізувати загальну структуру та розташування елементів. Це допоможе вам зрозуміти, як розташувати дані та зображення на інфографіці.

Крок 5: Створіть інфографіку за допомогою спеціальних інструментів.

Використовуйте програми для створення інфографіки, такі як Adobe Illustrator, Canva або Piktochart. Додайте текст, графіку, діаграми та ілюстрації згідно зі скетчем, який ви підготували.

Крок 6: Перевірте на наочність та зрозумілість

Перевірте інфографіку на наочність та зрозумілість. Впевніться, що вона проста у сприйнятті та передає вашу інформацію чітко та зрозуміло.

Крок 7: Поділіться інфографікою.

Поділіться своєю інфографікою з вашою аудиторією. Використовуйте її на своєму веб-сайті, в соціальних мережах або надішліть по електронній пошті.

Крок 8: Зберігайте та оновлюйте

Зберігайте оригінальний файл інфографіки та виконуйте оновлення при необхідності. Це допоможе підтримувати інфографіку актуальною та завжди готовою до використання.

Створення інфографіки - це творчий процес, який допомагає вам передати інформацію ефективним та привабливим способом. Важливо пам'ятати про цільову аудиторію та зробити інфографіку зрозумілою та привабливою для неї.

Тема 5. Завдання: Поясніть як ви розумієте «наївний реалізм» читача-школяра? Проілюструйте на прикладах як ця особливість виявляється у сприйнятті художнього тексту учнями.

При самостійному вивченні теми варто звернути увагу, що «наївний реалізм» читача-школяра - це підхід до сприйняття літературних творів, характерний для дітей та підлітків, які тільки починають знайомитися з художньою літературою. Цей термін походить від французького терміну, що означає «наївний реалізм», але в контексті літературного аналізу використовується для опису способу сприйняття тексту, коли читач реагує на події та персонажів з літературного твору так, ніби вони є реальними та живими.

Основні риси «наївного реалізму» читача-школяра:

- літературні події сприймаються літерально: для дітей і підлітків, особливо на початковому етапі читання, літературні події та сюжети

сприймаються буквально, і вони трактують їх як реальність, а не як художні образи;

- емоційна ідентифікація з персонажами: читачі-школярі легко емоційно ідентифікуються з персонажами, адже вони сприймають їх як живих людей з реальними почуттями та проблемами;

- відчуття справедливості та моральних уроків: часто діти та підлітки оцінюють персонажів за «хороших» та «поганих», вони очікують справедливих кінцевих результатів та винагород за добрі дії та покарання за погані;

- відсутність критичного аналізу: читачі-школярі зазвичай не проводять глибокий аналіз літературного тексту, адже їхня увага зосереджена на самій історії та її впливі на їхні почуття.

«Наївний реалізм» читача-школяра є природним етапом у розвитку літературного розуміння дітей та підлітків. З часом, за допомогою вчителів та літературних занять, вони починають розвивати критичне мислення, глибше розуміти символіку та ідеї літературних творів, а також сприймати художню літературу у контексті її творення та вираження авторських задумів.

Виконуючи це завдання, варто розпочати зі свого пояснення того, що таке «наївний реалізм», навести власні приклади.

Тема 6. Завдання: Створіть інфографіку основних етапів літературної освіти у сучасній школі.

При самостійному вивченні теми варто звернути увагу на те, що у сучасній школі літературна освіта спрямована на розвиток літературної грамотності, критичного мислення та емоційного зв'язку з літературними творами. Основні етапи літературної освіти можна умовно розділити на наступні:

- ознайомлення з класичною та сучасною літературою: у перших роках навчання діти знайомляться з класичними та сучасними казками,

літературними творами для дітей та підлітків, які сприяють розвитку уяви та емоційного сприйняття;

- формування літературної грамотності: на початкових стадіях навчання акцент робиться на розвитку читацьких навичок, аналізу та інтерпретації текстів, розуміння літературних термінів та жанрів;

- глибше дослідження класичних та сучасних творів: на старших ступенях освіти учні вивчають більш складні літературні твори, проводять глибокий аналіз символіки, стилю, мови авторів;

- самостійне тлумачення та творчість: учні старшої школи навчаються самостійно аналізувати та інтерпретувати літературні твори, а також створювати свої власні творчі тексти;

- застосування мультимедіа та інтерактивних методів: сучасні підходи до літературної освіти передбачають використання мультимедійних засобів, відео, аудіо, інтерактивних платформ для підвищення інтересу до літературних творів та залучення учнів до активного навчання;

- розвиток критичного мислення та емпатії: зокрема, літературна освіта сприяє розвитку критичного мислення, здатності аналізувати та оцінювати літературні тексти, а також розумінню різних точок зору та співпереживанню з персонажами;

- формування літературної культури: освіта також ставить за мету формування літературної культури учнів, ознайомлення зі світовою літературою, культурними традиціями та звичаями різних народів.

Літературна освіта у сучасній школі орієнтована на розвиток творчого мислення, умінь аналізу та сприйняття мистецтва слова, а також на формування культурної літературної грамотності, яка стає основою для подальшої особистісної та професійної самореалізації.

Алгоритм створення інфографіки дивись у Темі 4.

Тема 7. Завдання: Чи змінилися стилі спілкування вчителя та учнів в умовах дистанційного навчання? (відповіді аргументуйте та проілюструйте прикладами).

При самостійному вивченні цієї теми потрібно звернути увагу на те, що дистанційне навчання - це освітній процес, в якому учні та викладачі здійснюють навчання та взаємодію, не знаходячись фізично в одному місці, а використовуючи інформаційні технології та засоби зв'язку для передачі знань та здійснення навчальних інтеракцій.

Варто також згадати основні характеристики дистанційного навчання:

- використання технологій: дистанційне навчання базується на використанні сучасних інформаційних технологій, таких як Інтернет, відеоконференції, електронні платформи, електронні навчальні матеріали тощо;

- віддалена комунікація: учасники навчального процесу (викладачі, студенти) взаємодіють та обмінюються інформацією віддалено, через електронні засоби зв'язку;

- гнучкий графік: учні мають можливість навчатися у зручний для себе час та темп, що робить дистанційне навчання особливо зручним для тих, хто працює або має інші обмеження у часі;

- незалежність від місця проживання: дистанційне навчання дозволяє здійснювати навчання в будь-якому місці, де є доступ до Інтернету, незалежно від розташування учня та викладача;

- індивідуалізований підхід: часто дистанційне навчання забезпечує можливість підлаштувати навчальний процес під індивідуальні потреби та рівень знань учнів;

- різноманітність матеріалів: учні мають доступ до різноманітних електронних навчальних матеріалів, відеолекцій, тестів, що допомагає краще засвоювати навчальний матеріал.

При вивченні теми варто звернути увагу на стилі спілкування вчителя і учнів:

Авторитарний стиль:

Вчителі приймають усі рішення та контролюють навчальний процес.

Комунікація одностороння, учні слухають вчителя і виконують його вказівки.

Використовується в основному на початкових стадіях навчання або в ситуаціях, коли необхідна строга дисципліна.

Демократичний стиль:

Вчителі і учні співпрацюють у прийнятті рішень та організації навчального процесу.

Комунікація з двохстороннім обміном ідей та думок.

Вчителі стимулюють активну участь учнів у процесі навчання та допомагають розвивати їхні потенційні можливості.

Ліберальний стиль:

Вчителі безпринципно, байдуже ставляться як до позитивних, так і до негативних дій вихованців.

Комунікація фактично відсутня. Вчитель потурає будь-яким діям своїх учнів.

Комунікація зорієнтована на взаємодопомогу та взаєморозуміння.

Вчителі часто комбінують різні стилі спілкування, залежно від ситуації та потреб учнів. Важливо зберігати відкритість до змін, зважати на індивідуальні особливості учнів та створювати підтримуючий та сприятливий для навчання клімат в класі.

Студенти обов'язково мають навести власні приклади і аргументувати свій вибір.

Тема 8. Завдання: Розробіть низку тестових завдань щодо вивчення певної теми з літератури (клас і тема за вибором студента).

Створення тестових завдань вимагає певної системності та уважності. Ось *алгоритм, який можна використовувати для створення тестових завдань*:

1. Визначення мети тесту.

Визначте, яку конкретну інформацію або знання ви хочете перевірити учнів.

2. Вибір формату тесту.

Визначте, який тип тесту ви хочете створити: письмовий, усний, онлайн тощо.

3. Визначення кількості тестових завдань.

Визначте, скільки завдань буде в тесті, залежно від його тривалості та складності.

4. Розробка плану тесту.

Вкажіть теми або розділи, які будуть включені в тест. Розподіліть кількість завдань на кожну тему з урахуванням їх важливості.

5. Визначення типів тестових завдань.

Оберіть типи тестових завдань, такі як однозначний вибір, множинний вибір, заповнення пропусків, правда-неправда, зіставлення тощо.

6. Створення тестових завдань.

Створіть питання та варіанти відповідей для кожного тестового завдання.

Впевніться, що завдання є зрозумілими та чіткими.

7. Врахування рівня складності.

Врахуйте рівень знань учнів, забезпечуючи різноманітність завдань за рівнем складності.

8. Перевірка завдань на правильність.

Перевірте, чи правильні всі відповіді та варіанти відповідей до завдань.

9. Пілотне тестування.

Проведіть пілотне тестування на невеликій групі учнів, щоб оцінити якість завдань та їх складність.

10. Внесення корективів.

Виправте будь-які помилки або незрозумілості після пілотного тестування.

11. Оформлення тесту.

Оформіть тест у зручному для учнів форматі.

Пам'ятайте, що створення ефективного тесту - це постійний процес, який вимагає зваженості та уваги до потреб учнів та педагогічних цілей.

Зразок оформлення тестових завдань

Тема 8. Тестові завдання з літератури

Тема:

Клас:

Завдання:

1. ...

а)

б)

в)

г)

2. ...

а)

б)

в)

г)

Тема 9. Завдання: Розробіть тематичне календарне планування з української чи зарубіжної літератур (клас за вибором студента).

При вивченні теми варто звернути увагу на те, що тематичне календарне планування - це метод планування навчального процесу, в

основі якого лежить структурований план уроків із зазначенням тем, мети, змісту, методів та форм контролю протягом певного періоду навчального року. Цей підхід дозволяє організовувати навчання з урахуванням логічної послідовності тем, їх взаємозв'язку та пов'язаності з програмою.

Основні елементи тематичного календарного планування:

Теми: Перелік тем, які будуть вивчатися протягом навчального року, згідно з встановленою програмою.

Мета: Формулювання основних педагогічних цілей та очікуваних результатів для кожної теми.

Зміст: Поділ тем на підтеми або підрозділи, визначення навчального матеріалу, який буде вивчатися на кожному уроці.

Методи та форми роботи: Вказівки щодо методів навчання та форм організації навчального процесу для досягнення поставлених цілей.

Форми контролю: Планування використання різних форм контролю знань і досягнень учнів (тестування, письмові контрольні роботи, самостійні роботи тощо).

Методичні рекомендації: Вказівки для вчителя щодо організації роботи на уроках, використання додаткових матеріалів та ресурсів.

Тематичне календарне планування допомагає вчителям структурувати навчальний процес, забезпечувати систематичність у вивченні матеріалу, планувати належну кількість часу для кожної теми, а також адаптуватися до потреб та особливостей учнів. Крім того, цей підхід допомагає контролювати хід навчання та оцінювати його результативність.

Зразок оформлення тематичного календарного планування

Тема уроку	Мета уроку	Зміст	Методи і форми роботи	Форми контролю	Методичні рекомендації

--	--	--	--	--	--

Тема 10. Завдання: Розробіть план роботи методичного об'єднання вчителів літератури у школі.

Опрацьовуючи цю тему самостійно варто звернути увагу на те, що план роботи методичного об'єднання вчителів - це документ, який визначає стратегію і конкретні кроки, які методичне об'єднання планує виконати протягом навчального року або іншого періоду. Він служить орієнтиром для вчителів та методистів і містить інформацію про цілі, завдання, заходи та способи організації роботи методичного об'єднання з метою підвищення якості навчального процесу.

Основні етапи створення плану роботи методичного об'єднання вчителів:

Аналіз потреб та пріоритетів: Визначення головних потреб і пріоритетів учасників методичного об'єднання - вчителів, які спрямовані на підвищення якості навчання та розвиток професійних навичок.

Формулювання цілей: Визначення конкретних цілей, які має ставити перед собою методичне об'єднання, наприклад, розробка нових методичних матеріалів, підвищення рівня викладання певних предметів, спільна підготовка до важливих подій тощо.

Визначення завдань: Специфікація конкретних завдань, які потрібно виконати для досягнення поставлених цілей, наприклад, проведення педрад, семінарів, взаємовідвідування уроків, підготовка методичних матеріалів тощо.

Розподіл обов'язків: Визначення відповідальних осіб за виконання кожного завдання, розподіл ролей та обов'язків між учасниками методичного об'єднання.

Планування заходів: Розробка плану заходів, які мають бути проведені для виконання завдань, включаючи дати, місця проведення та інші організаційні аспекти.

Організація зустрічей: Встановлення періодичності зустрічей методичного об'єднання, розподіл часу на планові заходи та дискусії.

Моніторинг та оцінка: Розробка системи моніторингу і оцінки результатів виконання плану роботи, оцінка ефективності здійснених заходів та прийняття відповідних коректив.

Звітність: Підготовка звітів про результати роботи методичного об'єднання, подання їх на відповідні інстанції.

План роботи методичного об'єднання вчителів є динамічним документом, який може змінюватися та доповнюватися в залежності від потреб та розвитку педагогічного колективу. Він сприяє координації дій, підвищенню професійного рівня вчителів та забезпеченню якісного навчання учнів.

***Зразок оформлення плану роботи методичного об'єднання
вчителів літератури в школі***

Тема	Дата проведення	Мета	Місце проведення	Відповідальна особа	Форма проведення

Тема 11. Завдання: Проаналізуйте і порівняйте класифікації методів навчання одного методиста XIX століття та одного методиста XX століття (створіть інфографіку або мультимедійну презентацію). Яка з них є, на вашу думку, найбільш придатною до сучасного викладання літератури?

Алгоритм порівняльної характеристики поглядів двох методистів допоможе систематизувати їхні погляди та зробити зрозумілішими відмінності і спільність їхніх підходів.

Кроки алгоритму:

Крок 1: Визначення змісту порівняння

Виберіть тему або аспект, який буде об'єктом порівняння. Наприклад, може бути збіг або відмінність у поглядах на методику викладання певного предмета чи підходу до розвитку певних навичок учнів.

Крок 2: Збір інформації

Зберіть інформацію про погляди кожного методиста на обрану тему. Можливо, вам знадобиться ретельно проаналізувати публікації чи методичні матеріали, які вони створюють.

Крок 3: Визначення параметрів порівняння

Оберіть параметри, за якими будуть порівнюватися погляди методистів. Наприклад, це можуть бути основні принципи, методи навчання, організація уроків, підход до розвитку творчості учнів тощо.

Крок 4: Побудова таблиці або графіку порівняння

Створіть таблицю або графік, в якому порівняєте погляди методистів за обраними параметрами. Це допоможе зробити відмінності та спільність поглядів більш очевидними.

Крок 5: Аналіз результатів порівняння

Проаналізуйте результати порівняння та зробіть висновки про те, в чому збігаються погляди методистів, а в чому вони відрізняються. Відзначте їхні сильні та слабкі сторони.

Крок 6: Висновки та рекомендації

Сформулюйте висновки з результатів порівняння та дайте рекомендації щодо подальшої співпраці, можливих узгоджень або використання найкращих практик з обох поглядів.

Алгоритм допоможе вам систематизувати порівняльну інформацію та зробити зрозумілишими різницю та спільність поглядів двох методистів. Важливо зберігати об'єктивність та враховувати контекст і особливості кожного погляду.

Алгоритм створення інфографіки дивись Тема 4.

Тема 12. Завдання: Складіть низку проблемних питань до вивчення теми «І. Котляревський «Енеїда»».

Створення проблемних питань до теми допомагає стимулювати аналітичне та критичне мислення учнів, сприяє активному залученню до навчального процесу.

Алгоритм створення проблемних питань:

1. Визначте тему: виберіть тему або поняття, до якого хочете створити проблемні питання. Наприклад, це може бути тема уроку, розділ у підручнику чи певна проблема, яку бажаєте розглянути.

2. Визначте основні цілі: визначте головні цілі, які ви хочете досягти за допомогою проблемних питань. Ці цілі можуть бути спрямовані на розвиток критичного мислення, пошук рішень, аналіз проблеми тощо.

3. Розробіть ключові аспекти: виокреміть ключові аспекти теми, які хочете включити в проблемні питання. Вони повинні охоплювати основний зміст теми та відображати основні аспекти, які вам важливі.

4. Сформулюйте проблемні питання: на основі ключових аспектів розробіть проблемні питання, які стимулюватимуть дискусію, аналіз і розвиток думок учнів. Питання повинні бути цікавими та викликати бажання знайти відповіді.

5. Забезпечте варіативність: створюйте проблемні питання з можливістю різних відповідей і підходів до розв'язання. Це дасть учням можливість проявити креативність і знайти свої шляхи розв'язання проблеми.

6. Перевірте співвідношення складності: переконайтеся, що проблемні питання відповідають рівню знань та віковим особливостям учнів. Вони повинні бути досяжними, але одночасно викликати інтерес і зацікавленість.

7. Перегляньте та коригуйте: перегляньте сформульовані проблемні питання та відредагуйте їх за необхідності, переконайтеся, що вони чіткі, зрозумілі та цікаві.

Алгоритм допоможе вам створити ефективні проблемні питання, які залучатимуть учнів до активної навчальної діяльності та сприятимуть розвитку їхнього критичного мислення.

Тема 13. Завдання: Поясніть у чому принципова різниця полілогу та діалогу як форми роботи на уроці літератури? Які потрібні умови для виникнення полілогічних стосунків між читачем та художнім текстом? Що необхідно зробити, які форми роботи культивувати, до якого теоретико- та історико-літературного матеріалу звертатися, щоб «позиція вчителя» була «рівнозначна іншим позиціям» і могла б викликати суперечку? Наведіть приклади.

Опрацьовуючи тему самостійно варто звернути увагу на те, що діалог - це форма спілкування між двома або більше особами, в якій вони обмінюються ідеями, думками, інформацією та почуттями. Він передбачає взаємне заслуховування та відповідь на висловлені судження або запитання. Діалог може відбуватися в різних сферах життя, включаючи повсякденні розмови, академічні дебати, професійні обговорення та літературні твори.

Основні риси діалогу:

Взаємодія: Діалог передбачає активну взаємодію між учасниками, які вислуховують один одного та реагують на висловлені ідеї.

Взаєморозуміння: Учасники діалогу прагнуть зрозуміти позицію і думки інших та висловлюють свої ідеї таким чином, щоб їх було зрозуміло іншим.

Повага: Діалог базується на взаємному повазі до думок та переконань інших учасників, навіть якщо вони відрізняються від своїх.

Аргументація: Учасники діалогу можуть використовувати аргументи та докази для підтвердження своїх ідей та переконань.

Взаємна залежність: Учасники діалогу впливають один на одного, їхні ідеї можуть змінюватися або еволюціонувати в процесі спілкування.

Діалог є важливим інструментом спілкування та розуміння інших людей. Він допомагає сприяти вирішенню проблем, обговоренню ідей та підтримці гармонійних стосунків у суспільстві.

Також варто пам'ятати, що полілог - це особливий тип спілкування, в якому беруть участь багато сторін або осіб. Це форма діалогу, де спілкування відбувається між різними групами або індивідами з різними поглядами, інтересами, досвідом та культурою.

Основні риси полілогу:

Багатогранність: Полілог передбачає залучення різних голосів, думок та поглядів. Учасники можуть висловлювати свої ідеї та аргументи, що дозволяє розглядати проблему з різних перспектив.

Повага: Учасники поважають погляди інших і проявляють зацікавленість у сприянні конструктивному співробітництву та взаєморозумінню.

Пошук рішень: Основна мета полілогу - пошук спільних рішень, вирішення проблем, обговорення складних питань.

Поширення інформації: Учасники обмінюються інформацією та досвідом для збагачення спільних знань.

Розвиток толерантності: Полілог сприяє розвитку толерантності та здатності слухати думки інших, навіть якщо вони відрізняються від власних.

Взаємне впливання: Учасники полілогу можуть впливати один на одного, переконувати та змінювати свої думки та погляди під впливом аргументів інших учасників.

Побудова спільності: Полілог допомагає створити спільні інтереси та цінності, що сприяє зміцненню спільноти.

Полілог є важливим інструментом для розвитку демократії, підтримки діалогу між різними групами та розв'язання проблем, що стикаються зі суспільством. Він сприяє побудові взаєморозуміння, толерантності та розвитку демократичних цінностей.

Тема 14. Завдання: Як ви розумієте думку про те, що «навчання виразному читанню – важливий шлях аналізу п'єси»? Як можна через «самостійно підготовлене учнями читання» перевірити розуміння ними характерів та ситуацій, відображених у п'єсі? Проілюструйте свою думку прикладами.

Опрацьовуючи тему варто звернути увагу на те, що виразне читання - це спосіб читання тексту, при якому читач намагається передати зміст і емоційний зміст тексту, використовуючи варіації в інтонації, темпі, гучності та акцентуванні окремих слів і фраз.

Метою виразного читання є залучення слухачів або читачів, створення певного настрою, а також розуміння та передача ідей автора з більшою точністю і емоційністю.

Основні елементи виразного читання:

- інтонація: варіації у висоті, темпі та зміні тону голосу, які допомагають передати емоції та нюанси тексту.
- акцентування: Виділення окремих слів або фраз для підкреслення їх важливості та звернення уваги слухачів.
- гучність: Зміна гучності голосу для створення атмосфери та передачі настрою тексту.
- паузи: Правильне розміщення пауз між реченнями та фразами, що допомагає зрозуміти структуру тексту та зміну думок.
- емоційна виразність: Використання відповідних емоцій та інтонації для передачі настрою та переживань персонажів.

- відповідність контексту: Зрозуміння контексту тексту та вибір виразних елементів, що відповідають змісту та емоціям автора.

Виразне читання є важливим елементом комунікації, особливо в ораторському мистецтві, акторському мистецтві та при читанні літературних творів. Це допомагає залучати слухачів та читачів, збагачує сприйняття тексту та надає йому більшу глибину та емоційність.

Завдання варто оформити у формі есе з власними прикладами.

Тема 15. Завдання: Порівняйте класифікації типів уроків Б. Степанишина та одного з сучасних методистів (створіть інфографіку). Визначте спільне та відмінне.

Алгоритм створення порівняльної характеристики дивись у Тема 11. Алгоритм створення інфографіки дивись у Тема 4.

Тема 16. Завдання: Поміркуйте, яким чином має бути організована робота в класі на уроці з розвитку зв'язного мовлення, щоб «слова та поняття, що відповідають їм сприймалися паралельно»?

Опрацьовуючи самостійно це питання, студенти мають звернути увагу на те, щоб слова та поняття, що відповідають їм, сприймалися паралельно, необхідно створити такі умови, в яких учні будуть активно задіяні в процесі навчання. Це означає, що вони повинні бути залучені до обговорення, дискусій, творчих завдань. Важливо також, щоб учні розуміли, для чого вони вивчають певні слова та поняття.

Ось кілька конкретних рекомендацій щодо організації роботи в класі на уроці з розвитку зв'язного мовлення:

- використовуйте різноманітні методи та прийоми навчання. Не обмежуйтеся традиційними методами, такими як пояснення, читання вголос та письмо. Використовуйте інтерактивні технології, рольові ігри, творчі завдання;

- створюйте атмосферу пізнання та творчості. Заохочуйте учнів до самостійного мислення та пошуку інформації;

- забезпечуйте можливість для практичного застосування знань. Дайте учням можливість використовувати вивчені слова та поняття в різних ситуаціях.

Ось кілька прикладів того, як можна організувати роботу в класі на уроці з розвитку зв'язного мовлення, щоб слова та поняття, що відповідають їм, сприймалися паралельно:

- рольова гра. Учні беруть на себе ролі історичних осіб, літературних персонажів або інших персонажів, пов'язаних з темою уроку. Під час рольової гри учні використовують вивчені слова та поняття в контексті;

- дискусія. Учні обговорюють певне питання, пов'язане з темою уроку. Під час дискусії учні повинні використовувати вивчені слова та поняття, щоб аргументувати свою точку зору;

- творче завдання. Учні створюють власний твір, наприклад, вірш, оповідання, сценарій, пісню. Під час виконання творчого завдання учні використовують вивчені слова та поняття для створення оригінального продукту.

Важливо, щоб учні розуміли, що вивчені слова та поняття необхідні їм для того, щоб чітко та грамотно висловлювати свої думки. Якщо учні розуміють, для чого вони вивчають певні слова та поняття, вони будуть більш схильні використовувати їх у своєму мовленні.

Свої думки щодо цього питання варто викласти у формі есе.

Тема 17. Завдання: У чому полягають завдання позакласного читання? Наскільки і від чого залежить від нього шкільне навчання?

Опрацьовуючи самостійно цю тему варто звернути увагу на те, що позакласне читання - це діяльність учнів, яка відбувається поза стандартними шкільними заняттями з метою додаткового чи самостійного читання літературних творів, необов'язкових для програми, але зацікавлюючих та корисних для розвитку учнів. Це можуть бути художні твори, наукова література, журнали, газети, комікси тощо.

Головна мета позакласного читання - розвивати читацькі навички учнів, розширювати їхні знання, сприяти формуванню інтересу до культури та літературного доробку, розвивати творче мислення та уяву. Воно також сприяє самовираженню, збагаченню словникового запасу, розвитку критичного мислення та аналітичних здібностей учнів.

Важливим аспектом позакласного читання є самостійний вибір літературних творів, що дає учням можливість виражати свої індивідуальні смаки та інтереси. Вчителі та бібліотекарі можуть рекомендувати певні книги чи журнали, але кінцевий вибір залишається за учнями.

Позакласне читання може бути організовано у формі літературних гуртків, читацьких клубів, обговорення книг, літературних вечорів, декламацій, конкурсів та інших заходів, спрямованих на заохочення інтересу до читання та літератури.

Свої думки щодо цього питання варто викласти у формі есе.

Тема 18. Завдання: Розробіть систему уроків з літератури рідного краю для учнів 5 класу НУШ.

Самостійно опрацьовуючи цю тему варто звернути увагу на те, що система уроків літератури рідного краю - це організований навчальний процес, спрямований на вивчення творів літератури, які пов'язані з історією, культурою, природою та особливостями рідного краю учнів. Ця система сприяє розвитку національно-патріотичних почуттів, залученню до співпраці зі шкільними та громадськими організаціями, стимулює інтерес до літературних традицій та спадщини своєї малої Батьківщини.

Головні цілі системи уроків літератури рідного краю:

- знайомство з літературою та письменниками, які пов'язані з історією та культурою рідного краю, їхніми біографіями та літературними внесками;
- розширення знань учнів про визначні події та пам'ятки рідного краю, про його природу та національну спадщину;

- розвиток емоційного ставлення до рідного краю через спілкування з творами, де відображені його унікальні риси та особливості;
- виховання національної самосвідомості, гордості за своє коріння та бажання зберігати та примножувати духовну спадщину предків;
- розвиток творчих здібностей та самовираження учнів, залучення їх до творчих проєктів, присвячених рідному краю.

Варто також пам'ятати, що уроки літератури рідного краю можуть бути організовані у формі літературних екскурсій, декламацій, обговорення творів, літературних збірок, тематичних заходів та проєктів, які створюють учні спільно з вчителем.

Ця система сприяє формуванню позитивного ставлення до літератури та культурного доробку свого рідного краю, підтримує ідентичність та допомагає розкрити потенціал учнів у розвитку своєї Батьківщини.

Розробка системи уроків літератури рідного краю вимагає врахування особливостей та потреб учнів, знаходження відповідностей до змісту навчальних програм та місцевих літературних традицій.

Алгоритм кроків, який можна використовувати для розробки системи уроків літератури рідного краю:

1. Аналізувати навчальні програми: Приділіть увагу розділам, що стосуються літератури, та визначте, які теми можуть бути пов'язані з рідним краєм. Враховуйте особливості та специфіку вашого регіону.
2. Вивчайте літературну спадщину рідного краю: Досліджуйте твори письменників, пов'язаних з вашим регіоном, їхні біографії та творчий доробок. Обирайте твори, які відображають особливості рідного краю, його історію, культуру, природу.
3. Визначте навчальні цілі та завдання: Встановіть, що ви хочете досягти на кожному уроці. Приділіть увагу розвитку інтересу до рідного краю, формуванню національно-патріотичних почуттів та розвитку читацьких навичок.

4. Розробіть план уроку: Створіть детальний план, включаючи обрані літературні твори, методи навчання, активності для учнів, питання для обговорення та додаткові матеріали.

5. Забезпечте різноманітність матеріалів: Використовуйте різні формати та жанри літературних творів, а також ілюстрації, відео, аудіо, що стосуються рідного краю.

6. Підготуйте активності для учнів: Включіть в уроки декламації, рольові ігри, творчі проекти, літературні вікторини та обговорення тематичних питань.

7. Оцінюйте результати: Здійснюйте оцінку розвитку читацьких навичок, рівня розуміння матеріалу та інтересу учнів до рідного краю.

8. Запропонуйте позакласні заходи: Організуйте літературні гуртки, літературні вечори, конкурси, де учні зможуть публічно демонструвати свої знання та вміння.

9. Надайте можливість самостійного вибору: рекомендуйте учням літературні твори рідного краю, але також дозвольте їм самостійно обирати твори, що їх цікавлять.

10. Залучайте партнерів: співпрацюйте з місцевими письменниками, бібліотеками, культурними установами, щоб збагатити уроки та створити більше можливостей для учнів.

Цей алгоритм допоможе вам розробити систему уроків літератури рідного краю, яка буде стимулювати інтерес учнів та допомагатиме їм більше дізнатися про свій рідний край через призму літератури.

Тема 19. Завдання: Розробіть таблиці, використовуючи інфографіку, для використання їх на вступних та підсумкових уроках з літератури.

Виконуючи це завдання самостійно варто пам'ятати, що вступний та підсумковий уроки - це два важливих етапи у навчальному процесі, які мають свої особливості та мету.

Вступний урок має передати учням перші враження про предмет, зацікавити їх темою та відобразити цілі та очікування навчання на цьому курсі.

Зазвичай вступний урок є першим у новому навчальному році або семестрі. Вчитель може розповісти про предмет, програму, важливість вивчення та застосування знань, а також познайомити учнів з правилами, очікуваннями та правилами поведінки на заняттях.

Підсумковий урок має на меті систематизувати та закріпити отримані знання, уміння та навички, зробити висновки про здобуті успіхи та перспективи подальшого розвитку.

Підсумковий урок може бути останнім у навчальному році, семестрі або після закінчення конкретного тематичного блоку. Він може включати повторення ключових понять, виконання завдань для перевірки знань, обговорення успіхів та недоліків, дебрифінг учнів, а також висловлення подяки за їх зусилля та заохочення наступних звершень.

Загальний підхід до проведення вступного та підсумкового уроків - створення дружньої та підтримуючої атмосфери, де учні відчувають свою важливість та готовність подолати нові виклики. Вступний урок - це можливість розпочати позитивний діалог з учнями, а підсумковий - закріпити здобуті результати та висловити слова подяки та підтримки.

Студенти мають обрати тему одного вступного та одного підсумкового уроку з літератури і підготувати таблиці у формі інфографіки для використання на таких уроках.

Алгоритм створення інфографіки дивись у Темі 4.

Тема 20. Завдання: Напишіть конспект уроку вивчення біографії письменника (клас за вибором студента).

Студенти мають написати конспект уроку вивчення біографії письменника. Написання конспекту уроку вивчення біографії письменника

допоможе структурувати матеріал та забезпечити логічний хід уроку.

Алгоритм, який можна використовувати:

1. Визначте мету уроку: приділіть увагу тому, що ви хочете досягти на цьому уроці. Наприклад, це може бути ознайомлення з життям і творчістю письменника, вивчення впливу його біографії на творчість, розуміння контексту написання творів тощо.

2. Підготовка матеріалу: зберіть достовірну та добре досліджену інформацію про життя та творчість письменника. Скористайтеся джерелами, які відображають важливі етапи його біографії та вплив на літературний процес.

3. Створіть структуру уроку: розділіть урок на частини згідно зі змістом: вступ, основна частина, підсумок. Визначте план уроку та послідовність подання інформації (скористайтеся структурою уроку, запропонованою у Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Методика викладання української та зарубіжної літератур»).

4. Вступ: представте тему уроку та мету. Зацікавте учнів, створюючи атмосферу цікавості та цінності біографії письменника.

5. Основна частина: представте інформацію про життя письменника у хронологічній послідовності. Розкажіть про важливі події, впливових людей, місця проживання та роботи. Аналізуйте вплив цих фактів на його творчість.

6. Використання ілюстрацій: додайте фотографії, портрети письменника, місця, пов'язані з його біографією. Це допоможе учням легше уявити і зрозуміти контекст та атмосферу життя письменника.

7. Активність учнів: залучайте учнів до діалогу, запитуйте про їхнє ставлення до творчості письменника, створюйте дискусії, підтримуйте інтерес та пізнавальність.

8. Підсумок: закріпіть основні моменти уроку, підсумуйте, що нового дізналися учні. Подякуйте за увагу та зацікавленість. Запропонуйте додаткову літературу для самостійного вивчення.

9. Домашнє завдання: дайте завдання на наступний урок, пов'язане з біографією письменника або його творчістю.

10. Оцінка: з'ясуйте рівень засвоєння матеріалу учнями, можливо, через відповіді на питання, тестування або проектні завдання.

Цей алгоритм допоможе структурувати урок та забезпечить якісне і цікаве вивчення біографії письменника для учнів.

Тема 21. Завдання: Чи вірною є думка, що чим старші учні, тим менше вони потребують ілюстрацій до творів, що вивчаються, або використання ілюстрацій потребує іншого характеру використання?

Використання ілюстрацій на уроках літератури в школі є дуже ефективним засобом, який сприяє кращому сприйняттю та розумінню літературних творів учнями.

Основні переваги та способи використання ілюстрацій на уроках літератури:

- візуалізація: ілюстрації допомагають візуалізувати персонажі, події, атмосферу творів, що допомагає учням краще уявити, як виглядає те або інше місце чи персонаж;

- стимулювання інтересу: ілюстрації привертають увагу учнів, особливо молодших школярів та стимулюють їхній інтерес до твору;

- підтримка навчального процесу: ілюстрації можуть слугувати допоміжним матеріалом при поясненні складних моментів у творі, доповнюючи текст;

- розширення розуміння твору: ілюстрації можуть допомагати в уявленні атмосфери, настрою, характеру персонажів, що сприяє кращому розумінню та відчуттю твору;

- залучення до творчості: учні можуть створювати власні ілюстрації до літературних творів, що сприяє розвитку творчих здібностей.

Використання ілюстрацій на уроках літератури допомагає зробити процес навчання більш цікавим, зрозумілим та захоплюючим для учнів, а також сприяє розвитку їхньої креативності та уяви.

Студенти мають дати відповідь на питання у формі есе.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО- ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

1. Охарактеризуйте погляди Х. Алчевської на проблеми викладання літератури
2. Напишіть розгорнуту рецензію на методичний посібник з літератури (за вибором студента).
3. Напишіть розгорнуту рецензію на книгу одного з класиків методики викладання літератури (за вибором студента).
4. Проаналізуйте один з сучасних варіантів шкільної програми з української літератури з урахуванням можливостей її засвоєння в конкретних місцевих умовах.
5. Складіть тематику творів для учнів 5-9 класів, використовуючи шкільну програму з української або зарубіжної літератур.
6. Складіть тематику творів на «вільну» тему для учнів 5-9 класів, використовуючи шкільну програму з української або зарубіжної літератур.
7. Охарактеризуйте основні вимоги до сучасного вчителя літератури, спираючись на найновіші методичні рекомендації.
8. Опишіть структуру, основні компоненти поурочного плану уроку з літератури.
9. Охарактеризуйте специфіку роботи методичного кабінету у школі.
10. Охарактеризуйте основні вимоги до сучасного уроку літератури, спираючись на найновіші методичні рекомендації.
11. Охарактеризуйте частково-пошуковий (евристичний) метод та його прийоми.
12. Проаналізуйте ефективність застосування проблемного вивчення літературного твору у школі
13. Охарактеризуйте використання інноваційних технологій під час вивчення біографії письменника.

14. Актуальні проблеми сучасного розвитку методики літератури.
15. Охарактеризуйте шляхи підвищення читацького інтересу учнів.
16. Охарактеризуйте взаємозв'язок методів навчання на уроках літератури.
17. Розробіть календарне планування уроків літератури за програмою НУШ
18. Розкажіть про основні види читання на уроках літератури.
19. Охарактеризуйте методику вивчення словесних наук у школах Київської Русі.
20. Охарактеризуйте перші підручники літератури.
21. Теоретичні проблеми сучасної методичної науки.
22. Охарактеризуйте основні методичні рекомендації щодо аналізу та самоаналізу уроку.
23. Огляд методичної періодики за останні місяці поточного року.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ**
(доповідь з мультимедійною презентацією)

0 балів	Завдання не виконано або є плагіатом.
1-3 бали	Здобувач описав завдання фрагментарно, без основної частини, стандартними фразами, без власних роздумів, самостійно не осмислює основні проблеми методики викладання літератури.
4-6 бали	Здобувач описав завдання частково, не завжди зроблені висновки є самостійними і ґрунтовно доведеними, розуміє основні проблеми методики викладання літератури як науки, проте припускається значної кількості помилок, які не завжди може виправити. Структура доповіді також має певні огріхи.
7-8 балів	Здобувач представив завдання на достатньому рівні, зробив власні висновки, проте доказам замало ґрунтовності, самостійно осмислює методичні проблеми, але припускається певних незначних помилок, які виправляє за підказкою викладача.
9-10 балів	Здобувач представив завдання розгорнуто, творчо, зробив власні висновки з ґрунтовними доказами, осмислює проблеми методики викладання літератури як науки та доводить свою точку зору в проблемних ситуаціях.

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ДОПОВІДІ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Доповідь з мультимедійною презентацією - це ефективний спосіб передачі інформації та ідеї аудиторії за допомогою словесного виступу та візуальних матеріалів. Вона допомагає зробити презентацію більш зрозумілою, цікавою та запам'ятовуючою для слухачів.

Ця загальна структура доповіді може бути адаптована під конкретну тему та формат доповіді. Важливо пам'ятати про часові межі доповіді (10 хвилин), а також про цільову аудиторію, до якої звертається доповідач. Загальний обсяг доповіді – 5-7 сторінок

Основна структура доповіді може включати такі елементи:

1. Вступ:

- представлення теми доповіді та мети презентації;
- вказівка на важливість теми та її актуальність.

2. Огляд теми:

- наведення основних понять та фактів, які будуть розглядатися;
- пояснення важливості теми та її застосування.

3. Основна частина:

- подання основного матеріалу, поділений на логічні розділи та підрозділи;
- використання аргументів, доказів, досліджень, статистики тощо для підтвердження думок та тверджень;
- пояснення та ілюстрація ключових моментів через приклади, графіки, схеми, відео тощо.

4. Висновки:

- підбиття підсумків основних моментів, що були розглянуті;
- підкреслення важливості та актуальності теми;
- висловлення особистої думки або рекомендацій щодо розглянутої теми.

5. Використана література:

Вказання джерел та літератури, які були використані під час підготовки доповіді (оформлення списку використаної літератури відповідно до норм ДСТУ 2015).

Структура мультимедійної презентації

Мультимедійна презентація - це спосіб візуальної та аудіо-візуальної передачі інформації, який використовує різноманітні мультимедійні елементи для покращення зрозумілості та привабливості презентації. Вона включає в себе використання таких мультимедійних засобів, як слайди, фотографії, відео, звукові ефекти, анімацію та інші мультимедійні елементи.

Основні переваги мультимедійних презентацій:

- висока інформативність: мультимедійні презентації можуть передавати багато інформації в короткий час;
- візуальна привабливість: використання графіки, фото і відео зробиє презентацію більш привабливою для аудиторії;
- легке сприйняття: мультимедійні елементи допомагають зрозуміти складні концепції та ідеї;
- залучення аудиторії: різноманітність мультимедійних ефектів залучає увагу слухачів;
- взаємодія: можливість взаємодії з презентацією, включаючи клікання на кнопки, переходи між слайдами тощо.

Мультимедійні презентації використовуються у багатьох сферах, включаючи освіту, бізнес, наукові презентації, маркетингові заходи тощо. Вони є потужним інструментом для передачі інформації та ідей, та забезпечують більш ефективну комунікацію з аудиторією.

Структура презентації - це логічний порядок подання інформації, який допомагає зрозуміти основну ідею та послідовність розгляду теми.

Вимоги до мультимедійної презентації:

1. Чітка структура: презентація повинна мати логічний порядок, розділення на розділи та підрозділи, що допомагають легше сприймати інформацію.

2. Візуальна привабливість: використання зрозумілих та естетично збалансованих кольорів, шрифтів, фонів, які підкреслюють основну ідею презентації та роблять її привабливою для аудиторії.

3. Читабельність: текст на слайдах повинен бути читабельним і зрозумілим, з обмеженням кількості тексту на кожному слайді.

4. Мінімум тексту, багато графіки: використовуйте ключові фрази, а не довгі речення. Використання графіки, діаграм, фото та відео зробить презентацію цікавішою.

5. Простота анімації: якщо використовуєте анімацію, робіть це обережно, не переборщуйте, щоб не розсіювати аудиторію.

6. Ілюстрація доповіді: презентація має підкріплювати ілюструвати словесний зміст доповіді, а не повторювати його слово в слово.

7. Зручність навігації: додайте навігаційні елементи (кнопки «назад», «вперед», «повернутися до меню» тощо), щоб легше переміщатися між слайдами.

8. Використання аудіо та відео: переконайтеся, що аудіо та відеофайли гарно працюють, а їх використання відповідає меті презентації.

9. Збалансованість: уникайте переповнення слайдів і забезпечте рівномірний розподіл інформації та графіки на всіх слайдах.

10. Зв'язок з аудиторією: презентація повинна зберігати інтерес аудиторії, бути зрозумілою, актуальною та спрямованою на потреби слухачів.

Важливо також перевірити технічний аспект презентації перед її показом, щоб уникнути непередбачених проблем під час презентації перед аудиторією.

ВИСНОВКИ

Самостійна робота є важливим елементом успішного навчання: Методичні рекомендації спрямовані на те, щоб підкреслити важливість самостійної роботи студентів у процесі навчання. Вона допомагає розвивати критичне мислення, аналітичні навички та вміння самостійно здобувати знання.

Нами наголошено на важливості ефективної організації часу для самостійної роботи. Студентам слід створити розклад, враховуючи час для вивчення матеріалу, підготовки до занять та виконання практичних завдань.

Рекомендовано студентам використовувати різні джерела інформації, такі як підручники, наукові статті, Інтернет-ресурси тощо. Це допоможе отримати більш повне та збалансоване розуміння теми.

Важливо розробити план самостійної роботи заздалегідь. Запропоновані нами методичні рекомендації надають поради стосовно створення плану, який включає вивчення теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань, відповідей на питання тощо.

Методичні рекомендації спрямовані на те, щоб підкреслити важливість активної участі студентів у заняттях. Самостійна робота передбачає підготовку до занять, участь у дискусіях та запитаннях, що допомагає краще засвоїти навчальний матеріал.

Варто пам'ятати про самоконтроль та оцінку власних результатів. Важливо періодично переглядати свою роботу, аналізувати помилки та здобуті знання.

Методичні рекомендації надають підтримку студентам у розвитку їх навичок самостійної роботи. Вони підкреслюють важливість постійного самовдосконалення, вивчення нових методів і технік навчання.

Не менш важливим є дотримання академічної доброчесності та уникнення плагіату. Самостійна робота повинна базуватись на власних дослідженнях та думках.

У разі виникнення певних труднощів варто звертатися за допомогою до викладачів, якщо студенти мають питання чи потребують додаткових пояснень.

Методичні рекомендації надають студентам мотивацію і рекомендації щодо розвитку самодисципліни для досягнення успіху у самостійній роботі.

Загалом, методичні поради спрямовані на підтримку студентів у здійсненні ефективної самостійної роботи, що сприяє покращенню їх академічних досягнень та професійному розвитку.

Рекомендована література

Основна література

1. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К.: Вища школа, 2007. 415 с.
2. Наукові основи методики літератури. За ред. Н. Волошиної. К.: Ленвіт, 2002. 344 с.
3. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. К.:Ленвіт, 20007 384 с.
4. Пультер С. О., Лісовський А. М. Методика викладання української літератури в середній школі. Житомир «Полісся», 2000. 163 с.
5. Ситченко А. Л., Шуляр В. І., Гладишев В. В. Методика викладання літератури: термінологічний словник. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 132 с.
6. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

Допоміжна література

1. Бондаренко Л. Г. Інфографіка у системі методичної підготовки майбутніх учителів української літератури. *Молодий вчений* (Спецвипуск). 2019. №4.2 (68.2). С. 20-23.
2. Бондаренко Л. Г. Підготовка студентів-філологів до використання інфографіки на уроках української літератури. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Випуск 2, частина 2.* Глухів: Глухівський нац. пед університет ім. Олександра Довженка, 2018. С. 76-82.
3. Демчук О. Життєпис письменника: конспекти нестандартних уроків. К.: Педагогічна преса, 2002. 192 с.

4. Житник Б. О. Методичний poradник. Форми і методи навчання. Харків: Видавнича група «Основа», 2005. 125 с.
5. Зязюн І. А., Зекович М. М., Семашко О. М. Українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник. К.: Знання, 2000. 622 с.
6. Куцевол О. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : Навчальний посібник. К.: Освіта України, 2009. 464 с.
7. Мацевко-Бекерська Л. Методика світової літератури: навчально-методичний посібник Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 320 с.
8. Микитюк В. І. Методика тестування знань та умінь з української літератури: навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 224 с.
9. Микитюк В. Практикум з методики викладання української літератури : навч. Посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 186 с.
10. Микитюк В. Педагогічні концепти Івана Франка (теорія та методика навчання літератури): монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 408 с.
11. Микитюк В. Франкова концепція підручника з літератури. Українське літературознавство. Випуск 72 (франкознавство). Львів, 2011.
12. Оліфіренко В. В. Підручник з української літератури: історія і теорія. Донецьк: Східний видавничий дім, 2003. 324 с.
13. Островерхова Н. М. Аналіз уроку: концепції, методики, технології. К.: Фірма «ІНКОС», 2003. 252 с.
14. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах: навч. посіб. для студентів-філологів. К.: Ленвіт, 2011.

15. Хижняк І. А. Власний бренд як обов'язкова складова професійної компетентності сучасного вчителя-словесника. *Scientific trends and ways of solving modern problems. Матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної конференції*. La Rochelle, France. 04-07, 2023. С. 173-176.
16. Хижняк І. А. Інноваційні методи заохочення до читання старшокласників. *Традиційні та інноваційні підходи розвитку сучасної освіти в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 01-02 грудня 2022 року) [Електронне видання]: зб. тез. Одеса: КЗ «Одеський педагогічний фаховий коледж», 2022. С. 35-42.
17. Як цифровий підручник може змінити українську школу? <https://ed-era.com/blog/tsifrovii-pidruchnik/>

Інформаційні ресурси

Вивчаємо українську мову та літературу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://journal.osnova.com.ua/journal/4-Вивчаємо_українську_мову_та_літературу

Дивослово [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://dyvoslovo.com.ua/>

На урок. Освітній проєкт [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://www.facebook.com/naurok.com.ua>